

БЕРЕЗОВСЬКА Н. Л.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ З УРАХУВАННЯМ НЕПОВНОЛІТТЯ ОСОБИ

Серед обставин, що пом'якшують покарання законодавець відносить таку як неповноліття особи (п. 3 ч. 1 ст. 66 КК України).

Примітним є те, що суди в основному дотримуються законодавчого припису. Так, наприклад, Ковельський міськрайонний суд Волинської області у вироді суду від 04 квітня 2013 р. зазначив: «До обставин, що пом'якшують покарання неповнолітнього обвинуваченого, суд відносить вчинення ним злочину неповнолітнім...» (Архів Ковельського міськрайонного суду Волинської області від 04 квітня 2013 р. Справа № 159/1247/13-к. Провадження № 1-кп/159/69/13). Чи, як приклад, справа від 03 березня 2014 р., де Ровеньківський міський суд Луганської області зазначив: «Обставинами, які пом'якшують покарання неповнолітнього обвинуваченого відповідно до ст. 66 КК України, суд визнає: скоєння злочину у неповнолітньому віці...» (Архів Ровеньківського міського суду Луганської області від 03 березня 2014. Справа № 424/331/14-к). Або справа Троїцького районного суду Луганської області, де зазначено: «...враховуючи те, що обвинувачений ще не досяг повноліття...». (Архів Троїцького районного суду Луганської області. Справа № 433/995/13-к).

Закріпивши неповноліття як пом'якшуючу покарання обставину та виділивши особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх в окремий розділ, повинен був повною мірою забезпечити і системну реалізацію застосування певних видів покарань до неповнолітніх засуджених (Березовська Н. Л. Покарання неповнолітніх і виправно-трудоий вплив: монографія / Н. Л. Березовська; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — О.: Фенікс, 2011. — с. 147). Але, крім загальних висловів про врахування неповноліття особи, суди не можуть застосувати поблажливі строки застосовуючи санкцію статті, так як вона розрахована на повнолітніх осіб. Що можна було б виправити встановивши особливості призначення покарання з урахуванням неповноліття особи.

Серед усіх видів покарань, що застосовуються до неповнолітніх, близько 90 % складає позбавлення волі, хоча негативні ознаки такого покарання ставали неодноразово предметом розгляду в науці кримінального та кримінально-виконавчого права. З метою скорочення обсягів застосування до неповнолітніх засуджених в Україні покарання у виді позбавлення волі на певний строк в законодавчому порядку пропонується обмежити можливості застосування цього виду покарання

сферою тяжких, із застосуванням фізичного насильства до іншої особи, та особливо тяжких злочинів.

Основною причиною широкого застосування до неповнолітніх в Україні покарання у виді позбавлення волі на певний строк та низьких показників застосування покарань, альтернативних покаранню у виді позбавлення волі на певний строк, є недосконалість системи покарань неповнолітніх. Для вдосконалення системи покарань неповнолітніх в Україні необхідно вжити заходів, спрямованих на приведення системи покарань неповнолітніх у відповідність до принципів її побудови та розширення сфери застосування покарань, альтернативних покаранню у виді позбавлення волі на певний строк. Напрямами вдосконалення системи покарань неповнолітніх в Україні є: розширення можливостей та удосконалення застосування вже існуючих видів покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом (громадські та виправні роботи); видозміна такого виду покарання як арешт та пов'язування процесу його відбування із застосуванням виправно-трудового впливу; введення до системи покарань неповнолітніх такого виду покарання, пов'язаного із виправно-трудовим впливом як обмеження волі.

З метою вдосконалення системи покарань неповнолітніх в Україні пропонується: передбачити у чинному КК України можливість застосування до неповнолітніх засуджених покарань у виді громадських та виправних робіт із 14-річного віку, що в цілому узгоджується з міжнародно-правовими стандартами у сфері застосування покарань, праці неповнолітніх та пов'язування відбування покарань із виправно-трудовим впливом. Зазначені види покарань слід застосовувати до неповнолітніх за вчинення злочинів невеликої та середньої тяжкості; крім того, необхідно передбачити також можливість застосування покарання у виді громадських робіт не тільки як основного, але і як додаткового виду покарання — до виправних робіт та до штрафу. Перетворити арешт на покарання, пов'язане із виправно-трудовим впливом, застосовувати його з 14-річного віку та здійснити диференціацію строків відбування арешту, виділивши такі його види — короткостроковий арешт, арешт на вихідні, довгостроковий арешт.

Виходячи з обраного законодавцем напряму кримінальної політики, необхідно передбачити можливість застосування арешту на вихідні та короткострокового арешту при покаранні неповнолітніх злочинців, що вчинили злочини невеликої та середньої тяжкості, а довгострокового арешту — при покаранні неповнолітніх злочинців, що вчинили тяжкі злочини.

Передбачити у КК України можливість застосування до неповнолітніх засуджених за вчинення злочинів середньої тяжкості та тяжких злочинів покарання у виді обмеження волі з 14-річного віку.

Частина 1 ст. 98 КК України викласти у такій редакції:

«До неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні злочинів, судом можуть бути застосовані такі основні види покарань:

- 1) штраф;
- 2) громадські роботи;
- 3) виправні роботи;
- 4) арешт;
- 5) обмеження волі;
- 6) позбавлення волі на певний строк».

Запропоновані зміни нададуть змогу судам призначати покарання не лише з посиланням на неповноліття особи, а й використати законодавчі приписи для врахування неповноліття як пом'якшуючої покарання обставини.

ГОРБАЧОВА І. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

НАГЛЯД ЗА ОСОБАМИ, ЯКІ СТАНОВЛЯТЬ СУСПІЛЬНУ НЕБЕЗПЕКУ, ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХІД

Нагляд за особами, які становлять собою суспільну небезпеку, популярний кримінально-правовий захід, передбачений законодавством переважної більшості країн сучасності. Здебільшого, встановлення нагляду обумовлюється необхідністю здійснення контролю та нагляду за особами, що звільнилися з місць позбавлення волі або при умовно-достроковому звільненні, чи з випробуванням.

В кримінальному праві Франції, практичний інтерес представляє режим випробування, передбачений § 2 КК Франції. А саме, ст. 132–43 КК Франції встановлює, що засуджений має підпорядкуватися в період випробувального строку заходам контролю, виконувати певні обов'язки, спеціально на нього покладені, і має право користуватися заходами допомоги, які сприяють його соціальній реадaptaції. До заходів контролю французький законодавець відносить: явку засудженого за викликом судді з виконання покарання або соціального працівника; надання документів та відомостей, необхідних для здійснення такого контролю; обов'язок попередження засудженим про зміну свого місця роботи, місця проживання або про від'їзд; отримання спеціального дозволу суду з виконання покарання на будь-який від'їзд за кордон. На засуджену особу може бути покладено обов'язок виконання певних додаткових обмежень: здійснювати професійну діяльність або пройти курс навчання, професійної освіти, проживати в певному місці,